

MARAŞ VİLAYETİNDE TARİHTEN DİP TARİHE GİTİŞ

Prof. Dr. I. Kılıç KÖKTEN

213 Şubat 1958 Paz,ar, tarihli Cumhuriyet Gazetesinde "Maraş'ta Tabiat Harikası Büyük Bir Mağara Bulundu" adını taşıyan 'küçük bir yazı gözüme ilişmişti (*)

Enteresan bulduğum bu yazı üzerine, 23.3.1958 günü bir dilekçe hazırlayarak Milli Eğitim Bakanlığının Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü'nü durumdan haberdar etmiş, aynı bölgede (Maraş) prehistorya araştırmaları yapmak için ricada bulunmuşum. Dileğim iyi karşılandı, yarıdım edilmek üzere çalışma fırsatı bildirildi.

İki yıldan beri Maraş Vilayetinin sınırları içinde Tarihöncesi araştırmalarıma izinli olarak devam etmekteyim. 1958 yılı araştırma mevsimini ilgilendiren kırsal yahut buluşlar zamanında yayınlanmıştır.

İlk mevsimde (1958) Maraş Valisi bulunan sayın İbrahim Öztürk bu işimizle yakından ilgilendiler. Döngel Köyünde içinde göl ve şelaleler bulunan ve gazetede ilan edilmiş olan büyük mağara, bizzat kendileri tarafından görülmüş olduğundan

(*) Maraş'ta tabiat harikası büyük bir mağara bulundu. 700 metre uzunluğundaki mağarada biri 150, diğeri 40 metre yükseklikte iki şelale ve bir göl var.

Gaziantep. 22 (Telefonla - Maraş'a 70 klm. mesafede Döngel adı verilen mntakada Maraş Valisi İbrahim Öztürk tarafından bir mağara bulunmuştur. Maraş Valisinin ifadesine göre mağara bir tabiat harikasıdır. Mezkur mağara 700 metre uzunluğunda olup içerisinde nehir denilecek bir su bulunmaktadır. Ayrıca suyun güzergahı üzerine biri 150 diğeri 40 metre kadar yükseklikte iki şelale mevcut olduğu gibi mağara içinde bir de genişçe göl meydana gelmektedir. Ayrıca içerisinde dikit ve sarkıtlar da vardır. Mağara semtine izafeten Döngel mağarası adı verilmiştir.

çalışmalarımızı dikkatle takip ettiler. İlköğretim müfettişlerinden sayın İbrahim Başaran ve Ali Güler beyler de beni yalnız bırakmadılar. Koşuştular ve yoruldular. O zaman Göksun Kazası Kaymakamı bulunan sayın Derviş, Yalman beyden de çok yardım görmüştüm.

İkinci araştırma mevsiminde (1959) Maraş'ın yeni ve muhterem valisi Kazım Atakul beyden, Milli Eğitim Müdürü sayın İsmail Çınar beyden görmüş olduğum yakınlık ve yardımkar evvelkilerden ekstre değildir ve devamlı olmuştur. Maraş Şehir Müzesinin çalışkan, maharetli Müdürü Nihat Eray beyin gösterdiği kolaylığı ve gayretini unutmuyacağım.

Burada her zaman ki gibi saygı ve sevgilerimle Maraş halkı da dahil hepsine ayrı ayrı teşekkür etmeyi zevkli ve ödenmesi gerekli bir borç bilirim. Türkiye'de ilk Paleolitik alet, L894 yılında J. Gautier tarafından Bilecik'te Fırat sekileri üzerinde tesbit edilmişti 2). Bunu takip eden Şampayadı 3), Keysun 4), Pirin 5), Dülük ve Metmenge 6) isimlerini taşıyan buluntu yerleri Güneydoğu Anadolu Bölgesinin belli başlı eski buluntuları arasındadır.

Ekseriya yeryüzünden toplanmış olan bu aletler dağlık yerlerde buldukları halde Alt, Ort-, Üst Paleolitik endüstrilerinin gerçek öncüleri olmuşlar ve aynı bölgelerde yeni araştırmalara yol açmışlardır.

Hatay'ın Altındere yataklarında 7), Belen dolaylarında 8), ve nihayet Saman Dağındaki tabii mağaraarın dolguları içinde 9), tesbit edilmiş olan Ta devri kültürleri ilk buluşları ve görüşleri teyit etmiş bulunmaktadır.

Bu Paleolitik buluntu merkezleri 8'ra-

sında arş.ştırmağa başladığım Maraş Vi-
layeti Kuzeyde Mailatya, Adıyaman, doğu
ve güneyde yukarda bahis konusu olan
vm,ayetler arasında açık bir saha halinde
görünüyordu. Bugün Türkiye Prehistor-
yası hakkında y.azıJ.ar yazdığım ve dersini
verdiğim halde hala bu yönden araştırıl-
ması geciken vilayetlerimiz pek çoktur
10). Bugün Maraş'ta durum tamamiyle
değişmiştir. İşe geç 'başlandığı halde ken-
disini çevreleyen bölgelerden daha zengin
merkez olma yolunu tutmuştur. Bu kara-
rımızın, y.alnıZ! Prehistorya ile yahut Eski
Yontmataş Devriyle ilgili olduğunu bu
arada kaydetmeliyiz.

Protohistorya'yı, daha sonraki devir-
leri ve ayrı bilim daillanını ilgilendiren
-ararırmalar bögede noks-an değildir. Bun-
lar arasında Ramsay'ın, H. Grotte'in, Von der
Osten'in, Prof. Mükrimin Halil Yı-
nanc'ın ve nihayet Türk Tarih Kurumu adı-
na Elhistan'da Karahöyük ,kazılarını idare eden
Prof. Dr. Nimet ve Tahsin Özgüç'-
J.erin, toptan, Osmanh, Selçuk, Hellenisti'k,
Post Hittit ve kısmen Protohistorik devir-
leri açıklılay.an çalışmalarını, yayınlarını burada
belirtmek yerinde olur 11).

Umumiyetle tetkikler tabii olarak
tekamül seyrinin tersine, yeniden eskiye
doğru yapılırdur. Her yerde olduğu gi:bi
Maraş'ta da arayışıhr böyle olmmJtur. Ne
şekilde o!ursa olsun, evvel veya sonra yahut
karışJJK, gayemi,z, bölgenin prehistor-
yasınıl aydınlatmak, Tü:rikiye, Sırası gelirse
ülkeler prehistoryasmda!ki yerini tayin et-
mek, .güzel yurdumuzu her şeyi ile tanı-
m.lk ve tanıtmaktan ibarettir.

Maraş'ta, bilhassa prehistory.a ile il-
gili bulunan tabii ve yapma mağaraları,
genel anlamda kaya sığınakhrmı; kaya
anıtlarını (Menhir, dolmen v. s.); eski
Yontmataş Devinlerini; bu devinlerin kül-
tür belgelerini; değişik iskan yerlerini; fosil
insan ve hayvanların i.skelet ve dış
kalıntılarını tesbite çalıştık Bu yazıma
bölgenin çeşitli buluntu yerlerini gösteren
küçük bir harit-a eklemeyi faydah görüyo-
rum (Harita 1). Maraş'ta Hk defa Köprü-

ağzı ve Eloğ,lu is.tasyonları arasındaki düz-
lükleri araştırdım. Burada Kuruculuk adı
verilen yarılmış küçük ibir höyükte tipik
Bakır ve Hitit devirlerine ait ç.anak çöm-
lekler gördük. Kurutulmağa çalışılan ba-
takük kenarında ve Adana şosesi boyunda
Domuztepe ve Sivrimine hüyüklerini de
gezdim. Maraş Vilayeti önünd ki düzlük-
lerde, Antep şosesinde iileniler.ken ovanın
Narlı İstasyonuna kadar obn kısımda da-
ha on adet hüyük bulunmaktadır. Hepsi
51 e yükselen hüyükler her yerde olduğu gihi
Maraş'ın güneyindeki düzlüklerde, kuzeyde
Elbistan, Afşin ve Göksun ova-
larında toplanml'ş görünüyorlar. Fakat bütün bu
hüyükler içerisinde Hano'bası, Afşin'in Tanır
köyündeki Yassı Hüyük, Göksun Kazasında
Kanhkavak köyündeki Maltepe, ve
Bozhöyük tepeleri bölgenin en büyük
hüyükleridir. Geçen sene de belirt-
tiğim gibi, bilhassa Tanır köyündeki Yas-
sı hüyük'te onun civarındaki büyük tümü-
lüste kazı yapılacak olurs-a bölgenin,
hatta Anadolu'nun tarihi için çok esash
neticeler e)de edilecektir. Bu arada içinde
Selçuk, Roma, Hitit eserleri bulunan ve Kale
adı verilen bir hüyük üzerinde kurulmuş ol.an
"Hunu" köyü ihmal edilmeğe gelmez bir
yerdir. Mehmet Ulunay isminde bir köylü
tarafından büyük bir taş olarak hana gösteril-
en ve köylülerin yardımıyla k.aldı-
rıldıktan sonra bir asfan olduğu an:laşılan heykel de
bu köyde bulunmuştu. Takriben
1.30 metre yüksekJikte, 1.60 metre uzun-
lukta ve önden 0.44 m. genişli:kte bulunan
bu heykelin arka ve yüz kıs,ımları biraz
parç.ılanmıştır (Levha II). Heykelin Ma-
raş Müzesine naklini arzulamıştım. Tah-
rip edilirse yazık olacaktır. Geçen sene (19'59)
bu heyke::i müzede göremedim. Ba-
na kalırsa bu heykelin eşini aynı hüyükte
aramak bil:e gerekiyor.

Afşin'de Vaiz Bay Duı•du'nun (Çakır
Hocası) bahçesinde büyücek bir saha işgal
eden çok renkli taşlardan yapılmış, üzerin-
de hayvan resimleri görülen, daha sonra
üzeri tekrar topra:kla örtülmüü bulunan
mozaytklı bir döşemenin varlığı da haber
verilmişti (1958). Bahçe suları altında.

bozur.m:ığa telikedHen bu sanat eseri müte-
hassıslarını bekleyip durmaktadır.

Afşin'de çalışırken Maraş'ın Eshab-ı-
Kehf'ini de ziyaret ettim. Afşin'in takri-
ben 2-3 klm. :kuzeybatısında bulunan bu yerin,
daha ziyade mağara kısmında dur-
dum. Burası küçük, k:ıranlık, z-
emini ısıak, yer yer taşlı, büyücek
bir kovuktan ibaret- tir. Tarsus
Eshab-ı-Kehf'inde olduğu gibi burada
da prehistorya ile ilgili bir iz yok-
tur. Yalnız tarihi bir yol üzerinde bulun-
ması, içinde bir2.z da su birtkmiş
olması ba:kımından tarih boyunca
devamlı bir durJk olmayı sağ:ıyabı:miştir.
Bu küçük inin ağzında sıra ile bir
İsa Mescidinin, ona ekli :bir caminin
ve nihayet Selçuk devrine ait bir
kervansarayla, büyücek bir hanın
(betki medres,e) bulunması da görüşleri-
mizi deste'klemektedir. Şimdiye kadar
iki Eshab-ı-Kehf ziyaret etmiş bulunmakta-
yım. Bence, Afşin Esh:ıb-ı-Kehf'i efsane
ve rivayetlere Tarsus'talünden daha uygun
giibi görünüyor.

Son zamanlarda Evkaf İdaresinin bu-
rasını da ele alarak temizlik ve restoras-
yonu ile meşgul olması Afşin için büyük bir
kazanç olma:kbdir. Ya,Jnız motif ve plan
onarımında ufak birkaç hata gördüm,
belki bunlar mütehs.sısfarın dikkat naza-
rını çekecektir.

Bölgede kaybolan eserlerden bir kıs-
mı da Göksun kazasında T.ışoluk köyünde
Uzunyelek ve Çataltepe denilen yerde köy-
lüler tarafından sökülmekte o::an kaba
ve iri taşlardan dolmen tekniği He yapıGmiş
bulunan büyü!: { ks.pailı mezarlardır
(Levh:1 II). Doğu-'batı ist:ııkametinde
uzanan bu mezarların uzunluğu 3-4
metreyi bulur. Mezarların içi boşaltılmış
olduğundan de-
vir tayinine yarayacak sağbm bir eser
e'le geçirilememiştir. Kırık çanak parç:'.
Jarı arasında Bakır Devrine benzijenleri
oMuğ gibi, Roma Devrine uyanları da
çoktur. Bu vesikalar.1 dayanarak
mezarların devri hakkında ,kat'i birşey
söylenemez. Klasik devirlere ait olmaları
ihtimali kuvvetli gövünüyorsa da kesin
yaş tayini işinin köyün doğu yönünde
bulunan Tekerektepe üzerindeki hüyükte
yapılacak k:ızı neticesine,

Göksun Kazası yayhısında bulunduğu ha-
her verilen dikili taştarı.n (Menhire,er)
tet- kikine bırakmak en doğru yol olaca;üir.

Göksun Kazasına bağlı Çukurhisar
Köyü çevresindeki eserler de arkeologla-
rımızı ve tarihçilerimizi bizden ziyade il-
gilendirir. Ben buraya tabii mJğalarını
görmek için gitmişim. Süsü köyünden
geçer.ken görmüş olduğum Kızılm&:ğara,
Karamağ:ara Prehistorya için verimli olma-
dılar. Ya'lnız Süsü dağının eteklerinde
8 metre uzunlukta, 6 metre yükseklikte
bulunan Keskel mağarası büyük bir kalker
'kayası bloku içinde açılmış 3X2.75X1
metre iç çapı taşıyan küçük bir yapma
mağara yahut odadır (Levha II). Bundan
!başka aynı köyde Demirciyeri denilen
mevkide geniş bir Düzyerleşme sahası
bulunmakta- dır.

Çok sarp ve ormanlık bir boyun nok-
tası aştıktan sonra Çukurhisar'a inebil-
dik. Asıl hisar (Kale) çukur bir vadi ovası
ortasında yükselmiş bulunan bünyesi kal-
ke:rl:• bir tepede üzerindedir. Eteklerinde
oyulmuş, dış yüzlerinde kahrıtma insan
şekilleri bulunan mezanlar vardır. Kale
eteklerinde, ya.kın düzlüklerde gördüğüm
genin düzyerleşme yerleri Çukurhisar'ın,
Madenler çağında, Hitit ve daha sonraki
devirlerde kes,if bir iskan sahası olduğunu
izlemektedir. Orta ve İç Anadolu Bölge'le-
rini Göksun yolu i:le güneye, Akdeniz'e
bağlayan mühim bir geçit ve dura,k yeri
oMuğund:ı hiç şüphe yoktur. Kalede
görü- len Osmanlı anarımı izleri, Kalenin
Gök- sun yönü etek1'lerinde ve dere
boğazına ya- kın bir yerde görülen iri
taşlarla yapılmış büyücek bir' kule
çöküntüsünün . Roma devrinden ,önceki
zamanGıara ait olması iht- imal dahiilindedir.
Çukurhisar tam geçit üzerinde kurulmuş
olduğundan b.rih bo- yunun sürekli akınJarını
karşılayamamış ve sapa.lığı yüzünden de
tarihteki kıymetini kaybederek körleşmi-
ş köşelerimizden biri olmuştur.

Yukarıda belirtildiği giibi Afşin'de
Tanır iköyü ve çevresi de tetbke muhtaç bir
yerdir. Burad..1 Sakaa mevikiinde Sah- ren,
Boğazpınarı, Değirmensuyu, Köprü-

,başı sahreni, Ayrandede diye anılan büyük karst kaynakları çok eskiden insanların dikkatini çekmiş ve iskan geliştirmiştir. Bu kaynaklardan bazıları önlerine çekilmiş bulunan kalın, harçlı yüksek duvarlar, kayalıklara oyulmuş tam veya yarı kalmış su yolları, kanallar, bentler, ikatbeler, büyük hüyükler ve tümülüsler tarih boyunca kazandığı fikirler bugün kaybedildiği değerleri gösteren canlı delillerdir. Bu yapıların önlerinde yükseltilmiş yuvarlak, kalın duvarların Roma Devrinde yapılmış Türkiye'nin ilk kaynak barajları olması kuvvetle muhtemeldir. Birçok vilayete gezdim. Sayısız kaynaklı bölgelerle karşılaştım ama, Maraş Vilayeti kadar kaynağı (Bulak) bol bir yer görmedim. Burası yalnız vilayeti için değil Anadolu'nun mühim kaynak bölgelerinden birisidir.

Prehistorik devinlerle ilgili bulunan araştırmalarıma ve buluntularına geçmeden, yine arkeolojilerle yarayacak bir buluşa daha dokunmayı faydalı görüyorum. Ükögretim Müfettişlerinden İbrahim Başsuan Bey bana taşınan yapılmış birkaç eşya göstermişti (Levha III). Geç Hitit devrine ait eserlerini tahmin ettiğim bu Asur tesirli sanat eserleri meşhur Maraş Aslanı'nın bulunduğu sahalarda bir bina temeli açılırken çıkarılmıştır. Bu saha ile meşgul olmadığımı, tahminlerimi, çok gördüğümüz Hitit aslanı Jarm.1 göre yapmış olduğumu açıkladıktan sonra bu kıymetli vestkaların satın alınarak Maraş müzesine konulmasını rica etmiştim.

Bu işler arasında Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü, 10 Haziran 1959 sayılı yazılıyla benden Karahasian Köyünde Bozhüyük'te kazılan kazılar hakkında kısa bir rapor istemişlerdi. Şimdi biraz da ona temas etmek istiyorum.

1959 yılı yazında Maraş'a geldiğim zaman, Şehir Müzesi Müdürü Bay Nihat Eray'la birlikte kazı yerine gittim. Burası Maraş'ın 30-35 klm. güneydoğusunda bulunan Karahasian köyü hudutları içinde bir tepedir. Ovacıdan yüksek, düzlek bir burun üzerinde bulunduğundan tepe uzaktan hüyükten ziyade bir tümülüs gibi görünür.

Pazarcık Kazasının Kirni köyünden Şaban Özhan ve arkadaşları bu tepede define aramak için Vilayet yolu ile Umum Müdürlükten izin almışlar. Milli Eğitim Bakanlığının müfettişi ile Şehir Müzesi Müdürü Nihat Eray, Milli Emlak Memuru Sait Kırdan, Zabıta Başçısı, vusu Mustafa Can' dan müteşekkil bir heyet huzurunda 16 Mayıs 1959 tarihinde kazıya başlanmış ve bu kazı 14 gün devam etmiştir. Serimlik ve çeşitli arkeolojik eşyaların çıkması üzerine, ka.z.1, Müze Müdürünün raporu ile durdurulmuştur.

Kazı mahalline çıkarken tarlalar içinde görülen çanak çömlek kırıklarından, tarıktan burasının bir iskan yeri olduğu ilginçce anlaşılıyordu. Kazıya tepeden başlanmış, kuzeydoğu ve güneybatı istikametine 5.20 metre genişlikte, 2.75 metre uzunlukta büyük bir yarma açmakla işe girişilmiş, 10.60 metre derinliğe kadar inilmiştir. Burada, bu tehlikeli çukurun kuzeybatı yönüne düşen dar kısmında yukardan aşağıya kadar bir kesit çıkarttı, ve her tabakadan çıkarabildiğimiz malzemenin yerlerini de tesbite çalıştık.

Kesitte 0.80 metreyi bulan üst kısım, daha ziyade tarıktır. Bunun altında 1.10 m. kalınlığında, çok küllü, uzun kerpiç (Yangın gören kısımlar tuğlalaşmış) duvarlardan, gene 1 metreyi bulan koyu kahve renkli dip kısımları iri taşlardan mürekkep ikinci kat gelmektedir. üçüncü katın kalınlığı 2 metreyi bulur, yapısı küllü, kfüH ve taşlı topraktır. 1.20, 1.50 ve 1.80 metre olmak üzere üç seviyeli görünen dördüncü katta dipte taşlar bulunmakta, burada bilhassa koyu renkli (siyah) çanak çömlek kırıkları dikkati çekmektedir. Beşinci kat 0.80 ve 0.40 m. olmak üzere iki seviyeden ibarettir. Tahminen 400 metre uzunlukta bir sahayı işgal eden ve ovadan 60-80 metre yükseklikte bulunan bu hüyükte meydana çıkarılan ve Şehir Müzesinde kayıtlı olarak teşhir edilmekte bulunan 317 arkeolojik parçayı dikkatle inceledim. Eğer bunları çağlarına göre sıralıyacak olursak hüyükte üst katta Osmanlı ve Roma devrine ait kalıntıları ele

geçmektedir. İki seviyeli ikinci katımız Hittit devrine, üçüncü ve dördüncü tabakaların çok uzun bir Bakır (Bronz) devrine, beşincinin de Neolitik Çağına ait olacaklarını tahmin etmekteyim. Mevcut vasi/kal:arın kesitte aldıkları yerler ve nihayet teknik özellikleri de bu tahminimizi desteklemektedir. Yalnız burada, bir kısım seramik parçalarının, taştan yapılmış k:ıpların bilhassa beyaz taşlardan işlenmiş çok zarif süs e}yalarının ve tabakaların motifleri iç Anadolu k:ıraklerinden tamamen ayrılmaktadır.

Bir köy hocasının attığı remil oyununa aldan:an ve aralarında para toplıyarak zengin olmağa heveslenen köylülere pam hırsından atlatmış oldukları tehfüeyi hatırlattıktan sonra işimize son verdi'k ve açtıkları çukuru da kap:ütürdük.

MARAŞ'IN PREHISTORYASI

Öntarih (Prehistorya) ve tarih tbi:kımmından ne kadar z,engin olduğu anlaşılan

M.ıraş, prehistorya için de verimli bölge-

erimiz arasına girmiş ibulunm:ıktadır.

Çok kısa bir zamanda yer yüzünden ve tabii mağaraların iç dolguları araştırmalarından çok emin neticeler elde ettik. Durumundan çok ümitliyiz. V:Hayette, Alikfüyası adı verilen bünyesi konglomerat:ardan müteşekkil muazzam, donuk aynı zamanda yontuk bir saha ile burasını güney yönden çevreleyen daha yeni, kını-kumlu, çalkıllı bir arazi hariç, değişik evsafa kalkerli kısımlar daha geniş bir saha işgal ederler. Karst kaynaklarının fazlalığı bu mlkeru kısımlarda birçok derin vadiler açmış ve iskana elverişli kaya sığınaklarının (inler v. s.) teşekkülüne sebep olmuş- tur. Bunun için hemen her yerinde küçü:k büyük bütün kaya sığınaklarının örneklerini görmek mümkündür.

Türk Tarih Kurumunun 1940 yılında -bütün vilayetlere mağaralar hakkında .göndermiş olduğu yazılı anketilere Maraş vilayeti de cevap vermiş bulunmaktadı. O zaman çıkarılan bilgiye nazaran 14 tabii ve 20 yapıma olmak üzere bölgede 34 mağarın tesbit edildiğini öğrenmiştik 12).

.Araştırma sonunda her vilayette 01>

duğu gibi burada: da mağara sayısının arttığı görülmüştür.

Prehistorya bakımından en verimli mağaraları şimdilik Maraş-Göksün şosesi üzerinde bulunan Döngel köyü içinde ve y:ıkın çevrelerinde bulduk. Burasını yazımın bu kısmında ayrı bir bölüm halinde tanıtmaya çalışacağım. Şimdi bu mağaraların yerlerini açıklamadan önce ziyaret ettiğim ve kısmen dolgularını yokladığım mağara Qar:ı tamtayım,

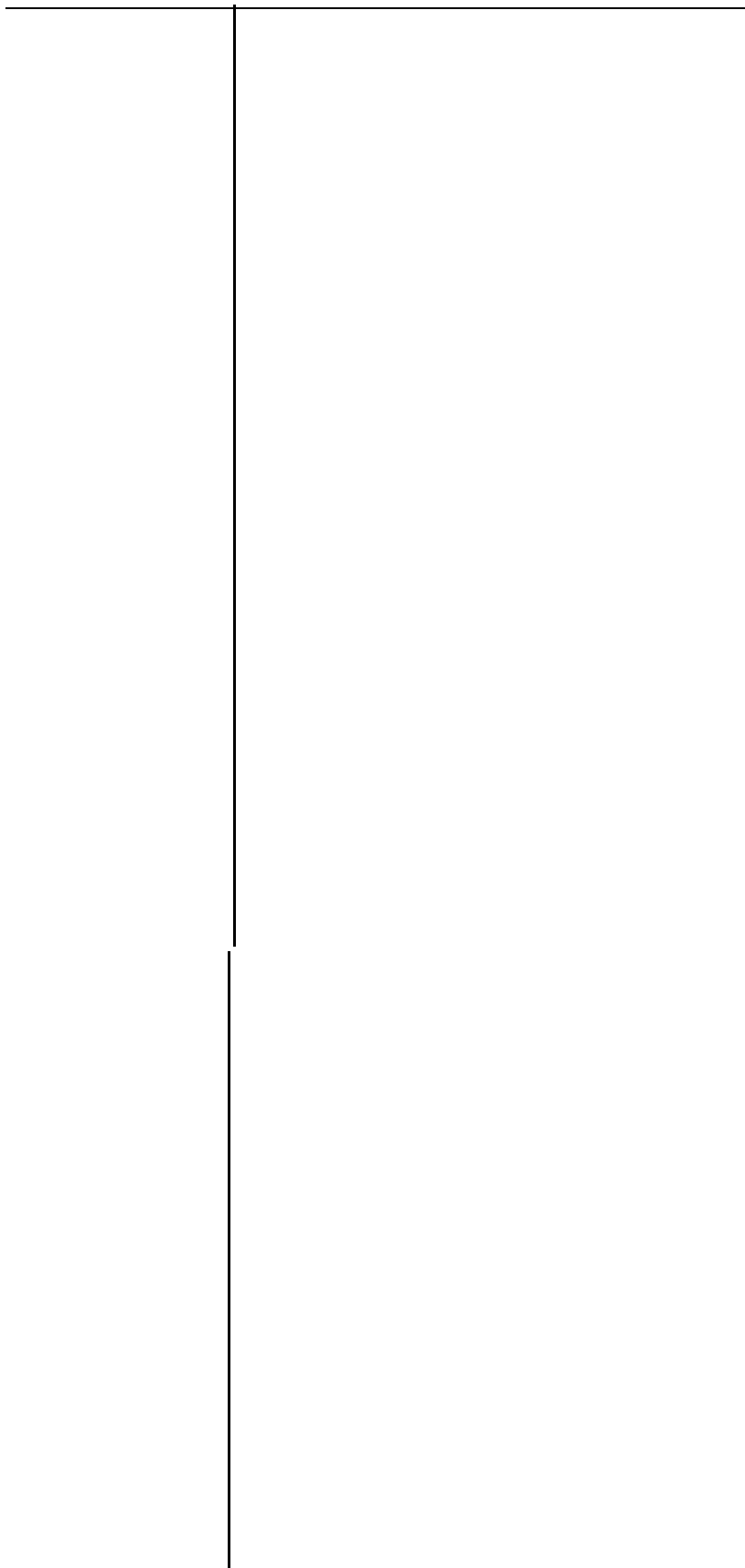
Bölgede kalker yapıllı mağaralardan başlıca az miktarda konglomeratlar içinde açılmış olanları da vardır (Aukayası, Göksun kazası çevreleri). Alikayasında, Göksun kazasının Kömür ve Kovşat köyleri arasındaki vadi boylarında gördüğüm mağaralar hu cinsten ve birer koytak (Kökten) oldukları için iskan edilmemiş, verimsiz yerlerdir. Afşin kazasında Emir Llyas köyünün batısında içinde büyük bir su

kaynağı bulunan ve Mağaragözü adı veri-

len tabii bir in bulunmaktadır. İçinde top-rak dolgusu yoktur. Yalnız bu mağarada büyücek bir taş üzerine kazınan bir kuş resmi görülmüştür (Levha IV). Yanıltıcı bir şekliMe ,görünen hu kuş Duran isminde bir köylü tarafından çizilmiştir. Prehistorya ile ilgisi yoktur. Bu mağaranın biraz

yukarılarda içinde kalın bir toprak dolgusu bulunan ikinci bir tabii mağara daha bulunmaktadır. Burada açtığım küçük bir sondaj çukurunda 1.5 metre derinlikte Bakır devrine benzeyen çanak parçaları görülmüştür. O zaman tabana ulaşma kudretine sahip bulunmadığım için fazla çalışmadım. Bu mağara ile Afşin yakınlarında önünde bir su kaynağı bulunan Gözmağarası prehistorya bakımından faydalı olabilirler. Hunu köyünde, Eliubis-tan'ın Karnmağara, Köpekören, Keçemağarası köylerinde, Sarıyatık'ta gördüğüm mağaralar verimsiz çaktır. Karamağara köyünde bulunan taşlı tümülüsler, Köpekören köyünde Haraptarla mevkiinde, Akpınar Tepesindeki kaya anıtları (Dikili Taşlar, Dikçevrek taşlar, Diksıra taşlar)

bilhassa dikkati çekmektedirler. Kayaanıt-

larını tarihlendirmek için ayrıca kazılar yapılmıştır.

DÖNGEL MAĞARALARI

Kısıkk, Süsü, Kızılburun, Döngel, isimli dört mahal, Jeden ibaret bulunan Döngel mevkiinde, en eski köy Döngel'dir. Burası Maraş'ın takriben 60 km. kuzey-batısına düşer. Yüksek bir yerde kurulmuş olan eski Döngel köyü halkı fırsat buldukça bu gün şoseye yakın bulunan Kızılburun mahallesine göç etmektedirler. Süsü, Kısıkk, mahalleleri birer obadır (Mezraa). Maraş'ın prehistorya için en elverişli mağaraları eski Döngel köyü ile Kızılburun mahallesinde bulunmaktadırlar. Otomobil ile Kızılburun'a kadar gelmek ve mağaralara ulaşmak mümkündür.

İrileklik (Güvercinlik), Develik, Örümlü, Yağlık, Direkli, Orta mağaralar adı verilenler Yeni Döngel (Kızılburun) köyünde; Yaşıssıkarcınca, "Tütünlü mağaraları Kısıkk; İslî mağarası da Süsü Obuarından dır. Bunların içinde en büyüğü Kalebrîk mağarasıdır. Yazımın başında bahsettiğim şelaleli ve göllü mağara budur. Bu mağara, bir vadi sayıyımından ve Te-kirsuyu'nun bu kısma batması ile uyulmasından meydana gelmiştir. Derin (Diplek) bir mağara olup içinde toprak dolgusu çok azdır. İskana da elverişli değildir. Bir tabiat harikası ve hatmı sayılır bir enerji kaynağı olması bakımından kıymeti çok büyüktür. İçinden gelen korkunç su gürültüleri büyük bir fabrikanın çalışmasını hatırlatır.

Bu mağaranın biraz yukarısında Develik mağarasında 4X5X1.90 m. çapında bir çukur açıldığı halde hiçbir şey elde edilemedi. 3X4X1.04 m. çapında iç dolgusu yoikılanan Örümlü mağara da öyle boş çukuktur. Çok cereyanlı, dar bir boğazda bulunmalarının su baskınları seviyesine yukarı olmalarının bu verimsizliğe büyük tesiri olmuştur.

Burada en iyi ve aydınlatıcı netice, Yağlık ve Direkli ismini taşıyan mağaralardan alınmıştır. Her iki mağara gene aynı semtte oldukları halde daha ziyade eski Döngel mahallesine yakındırlar. Bu

yük olmaları halde içlerinde kalınca bir toprak dolgusu bulunmaktadırlar. İrilelik'in de ağızları güneye açıktır. Kuzey yönleri yüksek dağlarla çevrili olduğundan yumuşu { bir havası da vardır. Yağlık mağarasında 3X4 metre çapında açılmış çukurda 1.10 metre derinliğe kadar kili, silyah, gübreli, gevşek bir toprak tabakası takip ettik. Ele geçen seramikler Bakır devrine aitti. 2.76 m. de tabana ulaşıldı. 1.10 metre derinlik, Bakır seramik parçaları vermekle beraber, durumu karışıktır. Neolitik'e uyan ilk seramik parçalarını 1.10 metre altında bulunan ve 1 metre kalınlığa yaklaşan tabaka içinden çıkarttık. Dipte kalkan, son 0.66 metrelik seviye seramiksiz bir kattı. Buradan az miktarda siliksten yapılmış mikrolitli tipik Orinyasiyen aletler meydana çıkarıldı.

Direkli Mağarada kalın bir toprak dolgusu bulunduğu anlaşıyor. Ağız kısmına yakın bir yerde 3X4 metre çapında açılan sondaj çukurunda 1.75 metre derinliğe kadar inildi. İmkanlarımız arttığı takdirde önümüzdeki yıl bu çukurda daha derinleşeceğiz. 0.80-1 metre kalınlığı bulan karışık, silyah, küllü, taşlı bir tabakadan sonra seramik kesildi. Bu kısımda Yağlık mağarasında olduğu gibi güçle iki seviye tesbit edebildik. Seramiklerin bir kısmı Bakır devrine, bir kısmı da Neolitik'e aitti (Levha IV). Henüz renkli ve süslü seramik örneklerine rastlayamadık.

Seramikli tabaka bittikten sonra toprak kırmızılaştı. Küllü kısımlar ancak ocak yeri olarak karşımıza çıkıyordu. Bu çanak çömleksiz tabaka içinde gübürsüz, dolu ateş siliksten yapılmış çanaklar, deliciler, bürerler, kazıyıcılar, çekiç ve çekirdekler (nucleus) meydana çıkarılmıştır (Levha V ve VI). Çakmak taşı aletleri arasında bulunan minik taşlar çok tipiktir. Bu aletlerle birlikte kemik aletlerden bizler, kavkılar da çıkmıştır (Levha VII). Ana kayaya yahut tabana ulaşamadığımız görebu seramiksiz Paleolitik Katın daha derinleşeceğini şimdiden tahmin edebiliriz. Tabakaların yatımsürleri, aletlerin şekilleri ve nihayet hayvanları bakımından bu

kat Antalya'da: Karain ve Öküzin'inde tesbit etmiş olduğum Üst Orinya.siyen'e (IV. Orinyasiyen) . büyük bir benzerlik ,göstermektedir. Orta PaleoEtik:Qe ilgili bir vesika ve seviye henüz tesbit edilmediğine göre derini'.eşebileceğimizi tahmin etti- ğim Direkli Mağan dolgusunun bu kısım- larında kalın bir OriY"a.siyen katı çıkarıla- çağını ümit etmekteyim. Bu mağı.:rranın en önemli buluntularından birisi de Üst Pa- leolitik tabakaları içinde üst Pleistosen'e iait ohcağını annet.tiğim et, ot yiyici ve ayrıca kemiridierden mürekkep bir hay- van grubunun diş ve iskelet kalıntıları çık- masıdır (Levha VII). Üst Paleolitik ka- tın altında Orta Paileolitikle ve daha ge- risiyle ilgili seviyeler çıkacağı veya t.ibana ulaşüaoağı şimdiden kestirilemez. En önem- li mes'ele Maraş mağar:arıJarında Paleolitik yerle}iminin ve endüst!isinin var,Jığı . ve vesikalarının çok uza:kta bulunan Antalye:ı 'Üst Paileolitiğine form ve işçilikleri bakı- mından tamamen uymuş olmasıdır. Antal- ya Bölgesinde olduğu gibi (Ka.rain) Şel- .leen, Aı:ı,Meen, Musteriyen, Orinyasiyen kmtürlerinden müteşekkil bir Nt, Orta ve üst Paileolitik tab.l:kaları verecek büyük mağaraların tesbit edileceği gün de yak- laşmaktadır.

Türkiye Prehistoryası, için yep yeni ve ge:riçekten önemli bir bölge da- ha ıks.ızanmış bulunuyoruz. Türkiye Pale- olitiği haritasında senelerce açık kabn Mara.ş Vilayetimizin de yerini ,almış bulun- masından büyük memnunluk duymaktayız. Coğrafi mevkii bakımmdıan, burad.1 bü- yük bir Şehir Müzesi kurulması zamanı geIdiğine kaniiz. Manaş Kalesi avlusunda hulunmakta olan yeni binanın, bu işe tah- sisi ve meydanlığımın bölgede bulunmuş olan çeşitli heykellerle süslenip tanzimi çok h.ıyırılı ve en verimli bir iş olacaktır. Restorasyonu bil hatalı yapılmış bulunan bugünkü Müze bina:sı onun dar ve karanhk odaları bu zenginliği barındıracaik çapta değıldir.

Döngel köyü çevresi, su, orman, mağara ve avhınma bakımından gerçek- ten çekici köşelerimizden birisidir. Eski

Yontma Taş Devri ins,anları ıbu bereketU, şirin bölgemizi çok önceden beğenmişler ve mağa,ralarınJ.a yerle}erek avlanmış:ar ve tarih süresi içinde gelişerek bölgenin diğer kısımlarına yayılmış:ardır.

Tarih öncesi (Prehistorya) ıbakımın- dan Maraş Vil!ayetinde yeryüzü buluntu- 1,arından ikinci der.ecede önemli vesikalar, şimdilik E.lbistan ,kuzeyinde bulunan Sa- rıyatak ve Köyceviran ara.smdıdaki çakmak- taşlı düzfükı;erle Pıazarcık K.:ızasında Gani Dağı eteklerinde ve Malatya yolu çevre- s,indeki düzlükl erde tesbit edilmiştir (Lev- ha VIII). Bu levhada 1 numara ile gösteri- len alet ,koyu gri renkte, dolu çakmaktaşın- dan yapılmış çok tipik Oriny,asiyen yani i- Üst Yontmataş Devrine ait bir çakı olup yapıldığı tarihte ortasından nasılsa kırılmış ve aynı saha bir kazıcı O:lıar.a:k kullanılmış- tır. Bu tip aletler çok ıaz bulunur. Bilha:ısa, mevkii bakımından Mi?-laty,ı ve Adıyaman'- ın eski Pa,leolitik buluntu yerlerine ya:kın oluşu diikkatimizi çekiyor. Bu 1 numaralı alet He Direkli Mağarasının (Maraş) ti- piik Oriny,asiyen aletlerinde gerçekten açık, civar bölgede:kilerine nazarın üs- tün bir işçilik göze çarpmaktadır. Si- ;lekslerin yapısı esmer kaya silekslerin- den tamamen ayrıdır. Türkiyenin gübür- süz, dolu sileksleri arasındadır. Karain ve Direkli Mağara buluntuhı karşısın- da Malatya ve Kıapaliin (1.spart.a) alet- leri kaha ve sade kalmaktadır. Orinyasi- yen teşhisi konmuş aletler yahut buluntu yerleri üzerindeki ç.ılışmalarımı henüz tamamlıyamadım. Ya,Jnız Kıarain, Ökü- zini (Antalya); Direkli (Maraş) mağara- larının Orinyasiyen aletleri aç!k bir tek- nık üstünlük ve eskilik göstermektedir- ler. Aynı levhada 2-7 numar.ıllarla göSite- rilen çakmaktaş:l aletleri Maraş'ta Pazıar- cık Kazası doğusundaki Gani Dağı etek- lerinde ve onu çevreliyen düzı:liik1,er üye- rinde toplanmıştır. 2 numaris.h beyaz ç.ıkma:ktaşlı hariç diğerleri koyu :kırmızı ve kahve renkli pek azı <la açık kahve renklidir. Çok taşınmış olduklarından ve uzun müddet dı: arda kaldıklarından dola- yı Üzerlerinde kalın, p.a.rla,k bir pas (K:ap-

lağ) taba,kası vardır. Yonga yüzleri kenar çizgileri ve kenar çentikileri aşınmış fakat silinmemişlerdir. Elimizde daha kalın olanları bulunmasına rağmen bu ,Jetleri (No: 2-7) Geç Alt Paleolitik gruba koymak en ihtiyatlı teşhis olacaktır. Çok eskiden de belirttiğim gibi Gaziantep, Urfa Çevrelerinde bol miktarda görmüş olduğumuz sileks yongalarını teknik bir tasnife tabi tutarak devirler halinde göstermenin zamansız olduğunu ve bu mın-tak"da b.ışla:dığım kazıların neticelerini beklemek mecburiyetinde olduğumu tekrarlamalıyım. Lövaluvaziyen'e, Musteriyen'e, Mustero-Lövaluvaziyen'e hatta Mikokiyen'e (No: 6) benziyenleri olduğu halde bunları, şimdilik Alt Paleolitik grubu içinde bırakmanın yerinde olacağı kanaatindeyim. Yirmi yıl Türkiye'de Prehistorya araştırmaları yaparım. Anadolu prehistorik kültürlerinin ve endüstrisinin durumu gayet açıktır. Ne tipte olursa olsun, bu açıklık prehistorik teknik karşısında kronolojimizde gösterilen klasik paleolitik kültürlerinden başka, bugün, bir de yarın için yeni bir kültürle ortaya çıkma-ğa elimizdeki kifayetsiz ve cılız örneklerle imkan yoktur. Bir bölgenin kendi buluntuları arasındaki mukayesesi bitmeden ve bunların Anadolu'nun önemli buluntu yerleriyle olan benzerlik ve ayrılık dereceleri toptan incelenmeden Türkiye'ye, şamil bir neticeye ulaşmadan yapılacak etütler şüphe ile karşılanacaktır. Birçok bölgelerde çalıştıktan ve 1055. aşan kayı-sığınakları (Koytal, koytu, incik ve in), (Kökten) aştırdıktan sonra Tanrı'nın bana ihsan ettiği "Karain ve çevresindeki mağam,lardan (Antalya) ve bu muhitin vesikalıarma uymuş bulunan Maraş araştırmalarından elde ettiğim neticelere dayanarak evvelki buluşlarımızı da hesaba katarak Anadolu kara parçamızda: Şelleen, Aşöleen elbailtaları ve onların yonga aletlerinden mürekkep, bugünkü kesafeti yarı güney Anadolu'da (Doğubırtı istikametinde) ve daha çok doğusunda bulunan zengin bir Alt paleolitik; gayet açıklık ve yaygın bir form birliği gösteren

Musteriyenli bir Orta Paleolitik'in; Neolitik'e kadar uzanan ve toptan Batı Üst Paleolitik devirlerinin teknik ve şekil özelliklerini safha safha içinde bulunduran uzun süreli Orta Paleolitik'ten ibaret bir Üst Paleolitik'in varlığı stratigrafik metodlarla, Tipolojik metodlarla, Paleontolojik metodlarla ve nihayet Antropolojik metodlarla tesbit edilmiştir (Köppen). Bu arada Klavuziyen Lövaluvaziyen, Musteriyen hatta Solutreen ve Magdaleniyen kültürleri aletlerinin şekillerine uyan vesikalardan da elimize geçmektedir. Elimizdeki yer yüzünden, şekillerin, birikintilerinin içinden, göl ve suların diplerinden, nihayet çeşitli kayasığınaklarının iç ve dış dolgularından toplanmış birçok paleolitik aletler bulunmaktadır. Kazı ile tabii olarak içinden meydana çıkarttığımız, tipik ve önemli Prehistorik, Antropolojik ve Paleontolojik vesikalardan (Karain ve çevresindeki mağaralar) Türkiye için klavuzluk edecek ilk paleolitik kronolojiyi de temsil etmiş bulunuyoruz. Şimdi, bütün yer yüzünden toplanmış prehistorik malzeme kronolojimizde yer alan kültürlerin aletleriyle karşılaştırmaya devam etmekteyiz. Henüz tanımlanmadığı halde kültürlerin akım ve yatımları gayet kolay okunabilmektedir. Anadolu'da birkaç tip hariç, ister kemik, ister taş aletlerimiz, Genel Prehistorya'da çok büyük bir tetkik mahsulü olduğunda şüphemiz bulunmayan Batı ve kısmen Güney Avrupa'nın değişmez klasik tiplerine elimizdekiler tamamen uymaktadır. Bu durum bir gün daha açık delilleriyle ayrı bir konu halinde toptan açıklanacak prehistoriyenleri ve bu işe heveslenenleri tatmin edecek kaideler ortaya çıkacaktır. Bilmediğimiz bir şey varsa o da, taş aletlerimiz hatırıyla elhasası ve yonga kültürleri olmak üzere iki büyüktür. Bu grupta toplanmaktadır. Bu arada imlilanılmış eltaşlarının (Yumru) gün geçtikçe arföğünü, Anadolu'da kemik aletlerinin Alt Paleolitikten, Şelleen'den itibaren görüldüğünü (Karain, 1959); Paleolitik s.s.nat hareketlerinin Avrupa'da olduğu gibi bizde de üst Paleolitik

olitik'te başladığım ve elimizde bu hususla ilgili tabaka içinden (Orinyasiyen) çıkarılmış kemik ve taştan yapılmış insan ve hayvan şekilli eserlerinin (L'Art mobilier) mağara duvarlarını, (Öküzini, 1959) çizilmiş öküz resimlerinin (L'Art pariétal) bulunduğunu; bunları yapan insanların iskelet ve diş kalıntılarının da çoğalınakta olduğunu kaydetmekten sevinç duymaktayım.

Bunlardan önce, Türkiye'de Paleolitik kültüründen yavaşça Alt Paleolitik'ten çok önce yaşamış, büyük, az yontulmuş kaya parçalarını kullanarak, kullanılmış kaba yongalardan mürekkep bir kültürün varlığı da yer yer gözümüze çarpmaktadır. Yalnız bunlar, mağara ve siki dolugularında, yer yüzü buluntuları arasında bir kültür katı veya bir kültür grubu olarak çıkmakta ve esas paleolitik kültürlerimiz içinde henüz teknik bir tesiri göstermemektedir. Bu gibi buluntuları derinlere alıp tipolojiye sarılarak bir kronoloji yapmak işgüzarlığı, kurulumakta olan prehistoryamızı karıştırmaktan başka bir işe yaramıyacaktır.

Manaş'ın Döngel Köyündeki Direkli Mağara kazısında meydana çıkarttığımız aletlerin klasik tiplere uygunluk gösterenlerini birer birer açıklamağa çalışmak prehistoryenler için bir uzatma olacaktır. Resimlerimiz tetkik edilince görülebilenimiz kolayca anlaşılır.

Antalya'da Karain'de, Öküzini'nde, Çarkini'nde, Samsun Teke Köyündeki "A" mağarası buluntularında da durum aynıdır. En kuvvetli misal olarak elimizde Anadolu buluntuları arasında bir de Etiyokuşu'nun Lövaluvazo-Musteriyen'i bulunmaktadır. Son yıllarda Hatay'ın Samanlığ çevresindeki mağaralarda yapılan kazılarda, aynı bölgenin eski ve ilk Paleolitik buluntularına (Aşöleen, Mikokiyen, Lövaluvazo-Musteriyen) yerinden Ust Aşöleen, Ust Lövaluvazo-Musteriyen ve Orinyasiyen kültürlerinin ilave edildiğini yukarıda belirtmiştik. Anadolu buluntuları arasında bir de Elazığ, Muş, Van, Eskişehir, Erzurum ve Ankara

vilayetleriyle ilgili daha birçok Lövaluvazo-Musteriyen vesikaları da bulunmaktadır. Bir aralık Etiyokuşu Lövaluvazo-Musteriyen'i hakkında, ki görüşlerimi yayınlamıştım (14).

Şimdi, bu vaziyete göre : karşımıza Anadolu'yu ilgilendiren ve haşıl edilmiş muhakkık gereken bir Lövaluvazo-Musteriyen kültürü meselesi çıkmaktadır. Henüz memleketimizde gerçek bir Lövaluvaziyen (Levalloisien) kültürü diye birşey tesbit edilmemiştir. Bu kültür tekniğine giren örneklerin stratigrafik kronolojimi deki durakları hakkında da genel manada kesin bir fikre de sahip değfüz. Lövaluvaziyen tipler seyrek olarak Karain'de Aşöleen'de, Musteriyen'de, Orinyasiyen başında tesbit ettiğimizi sık sık açıklamışım. Bu duruma dayanarak Lövaluvaziyen durakları ve paralelliliği hakkında kronolojik bir sınır çizmeğe ve bu kültürü kronolojimizde bir safha olarak eklemeye bugünkü neticeler elverişli değildir. Bu hal yukarıda da kısmen belirttiğimiz gibi Klaktoniyen, Mikokiyen vesikaları içinde

aynıdır. Şöleen-Aşöleen, Aşöleo-Lövaluvaziyen, Lövaluvazo-Musteriyen, Mustero-Lövaluvaziyen, Mustero-Orinyasiyen bugün birer teknik tabirden başka bir şey değildir.

Manaş'ın Direkli mağarasında daha fazla tabakalara ulaşamadık Mağaranın verilerini hölgenin ova, göl ve nehir kenarlarında toplanmış ve toplanacak belgeyle karşılaştırmadan bölge hakkında Paleolitik bir kronoloji yapmak zamansız olur, biraz daha bekleme, gerekir. Yukarıda izlediğim meseleler halledilmedikçe, bölgeme yakın buluntularla, buluntularını karşılaştırıp işi çıkımaza sokmağa hakımız yoktur. Onun için Maraş Vilayetinde Döngel öyünde Direkli mağarada bulunduğum Ust Paleolitik kültürüne gene **yu-** karda kraydettiğim *emin* delillere dayanarak, yalnız Karain ve çevresindeki **mağara** Jordan çıkarabildiğimiz prehistorik neticelerin ışığını tutabildim.

Tam yazımı bitirip Müzeiler Umum Müdürlüğüne teslim edeceğim sırada pre-

ANADOLU MARAS VİLAYETİNDE TARİHTEN DİP TARİHE GİRİŞ

historyamız ile ilgili bir yazı ile dah:akar- şılaştım 115). Ne kadar güzel birşey, bu sahada çalışmak istiyen bir arkadaş d.tlıa kazanıyoruz. Bu yeni intaşın herşeyden evvel başarfü, memleket prehistoryası için hayı,rh olmasını beikler ve dileriz. Yalnız, prehistorya araştırmalına kendisini vermiş bir arkadaş sfiyatıyla bilimce akraba, hatta yerce çok ya,kın, bölüm kapı komşusu olduğumuz :arkada-şiarın gezile- rine çıkmadan ve y.ızıları basılmadan ön- ce benimle konu]malarımı beklerdim. Böy'le ani, hele araştırdığım bölgeler haıkkında pat diye ortaya Çlıkırk; dahası var: 20 yıldıa, bulduğum ve **bir** bölge prehistor- yası çıkarma:kla meşgul bulunduğum yer-

,erin (Antalya Bölgesi), ricalarımıza ra-ğ- men sınırları içine sokulanaarını görmek ati için ciddi üzücü hareketler olmaıktadır. Üzüntü oluyor demekle araştırma ya- pılmasını demiyorum. Böyle bir mecburi- yetle olıamaz. Elbette, araştırılacak, çalışı- lıacak...; memlekette prehistorya ara.ıtır- malarını inhişar altına alacak kadar hafif ve hodbin değılim. Bunu her zaman söyler dururum, bıarı yazı:mda da belirteyim de herkes bilsin bunu. Yapılan iş, bası,lan yazı, söz gelimi ne A:hmet'in ne de Meh- met'indir. O basıldımı memleketindedir. Bu arka- daşları acaba, Kökten İbu aletleri gö- rür elimizden aılır, yahut, bunları yaz,ıve- rir ,diyemi düşünüyorlar. Benim bu alanda göstermiş olduğum cömertliği de herkes bilir. Almam, yazmam, bilaıkis yardımcı olmaktan zevk duyarım.

Karşıulaştığım yazının adı "Gaziantep Çevre.sinde Paleolitik Buluntula:r"dır. **Ya- zı,yı** gözden geçirdim. Yazar bulduğu a,let- ilerini izahına geçmeden Güneydoğu Anado- lu'nun ilk buluntularına temas ediyor. J.

E. Gautier'nin Birecik a,kınlarmda buQ- duğu Aşöleen elhaltasmdan (1894); Ar- ne'nin Nizip, Ceri3;blus çevresindeki bulun- tularından (1907) ; E. ,Passemard'ın (1'925), E. Pittard'ın (1927), Dr. Muine Atria•sayan'ın (1938), Jeolog Kemal Ergu- vanlıl'nın buluşları hakkında ıbilgi vererek bir tarihçe yapıyorlar; Ve bu buluntu sınırlarını Mıarlat(Ya'ya kadar da uzatmış

bulunuyorlar. Peki, 1945, 1946 yıllarında buralarda, çalışmış bir de Kökten vardı. Hani onun Birecik, Bozova, Haran; hani onun Keys[n, Pirin v. s., bölgesi ile ilgili buluntuları nerede. Bu arkadaşın, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, Cilt V, sayı 2, S. 224-255 ile; 1952'de basılmış olan Tarih Kongresi (Kongreye Sunulan Tebliğler) adlı kitabın 195-209 numaralı sayfelerindeki yazılarımı okumalarını, ayrıca resimlerini görmelerini istedim; eğer bir keresine değil idi ise sebeplerini açıkla-malarını beklerdim. Unutmadan kaydedeyim, yazılarında 1946 yılında Dülük'te (Gaziantep) yaptığım araştırmaları bulmamış, buna teşekkür ederim. Burada ismimin yanına Dr. Enver Bastancı da konmuş., 1946 yılında böyle iki kişiden mürekkep bir heyet kuracak hırkıaç alet resmi çizilmesinde bir acelele sezmedim. İşte, konuşmamın, danışmanın ortaya çıkarttığı güzel bir örnek...

İLGİLİ YAYINLAR

- 1 - **İ. Kılıç Kökten**, Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı VIII, S. 8-9 (1959).
- 2 - **K. Bittel**, PFK., S. 8 (1934); **İ. Kılıç Kökten**, DTDF. D., Cilt V, Sayı 2, S. 226 (1947).